T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

CİLD : 20

Birinci inikad

1 - XI - 1937 Pazartesi

Münderîcat

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 14

MUVAKKAT BAŞKAAN — Refet Canıtez

MUVAKKAT KÂTİPLER : Ali Muzaffer Göker (Konya), Ziya Gevher Etili (Çanakkale), Naşid Uluğ (Kütahya), Ali Zırh (Çoruh)

MUVAKKAT BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.

(Yoklama yapıldı)

2 — NUTUKLAR

1 — Reisicümhurun nutku

MUVAKKAT BAŞKAN — Ekseriyet vardır. Şimdi Reisicümhur açış nutuklarını söyleyeceklerdir.

(Reisicümhur Kamâl Atatürk şiddetli ve sürekli alkışlar arasında başkanlık kürsüsüne geldiler).

Beşinci devrenin üçüncü yılını açıyorum.

Her şeyden önce, sevgili Kamutay arkadaşlarımla, yeni çalışma yılı başlangıcında, karşı karşıya bulunmaktan duyduğum derin sevinç ve saadeti ifade etmeliyim (Alkışlar). Sizi yüksek saygı ile selâmlar ve bu çalışma yılınızın da, millet ve memleket için feyizli başarılarla bezenmesini dilerim.

Sayın Millet Vekilleri,

Memnuniyetle görmekteyiz ki, Cümhuriyet rejimi yurdumuzda huzur ve sükûnun en iyi yerleşmesini temin etmiş bulunuyor. Vatandaşlar ve bu yurdda oturanlar, Cümhuriyet kanunlarının eşit şartları altında kendileri için hazırlanan hürriyet, refah ve saadet imkânlarından azamiğ istifade etmektedirler.

Milletimizin lâyik olduğu yüksek medeniyet ve refah seviyesine varmasını alıkoyabilecek hiç bir engel düşünmeğe yer bırakılmadığını ve bırakılmayacağını huzurunuzda söylemekle bahtiyarım (Bravo sesleri, alkışlar).

Tuncelindeki icraatımız neticeleri, bu hakikatin yakin ifadesidir.

İleri Hükûmetçiliğin şıarı, halkı, kudretine olduğu kadar şefkatine de samimiyetle inandırabilmesidir. Büyük, küçük bütün Cümhuriyet memurlarında bu zihniyetin, en geniş ölçüde inkişafına önem vermek, çok yerinde olur.

Hususiğ idarelerin geçen yılki faaliyetleri, verimli olmuştur. Ancak, hususiğ idareler ve belediyeler, büyük kalkınma savaşımızda başarı hâsılasını arttıracak vazifeler almalı ve hususile hayat ucuzluğunu temin edecek, yerine göre tedbirler bulmalı ve salâhiyetlerini tam kullanmalıdırlar.

Şehircilik işlerinde de, teknik ve plânlı esaslar dahilinde çalışmak lâzımdır. Bunun için belediyelerimizi türeli bir surette aydınlatmak, kılavuzlamak işile uğraşacak, merkezde, bir teknik bürog kurulmasını tavsiye ederim.

Kendine, inkılâbın ve inkılâpçılığın çeşitli ve hayatiğ vazifeler verdiği Türk vatandaşının sağlığı ve sağlamlığı, her zaman, üzerinde dikkatle durulacak milliğ meselemizdir.

Sağlık ve sosyal yardım vekâletinin bu mesele üzerindeki sistemli çalışmaları, yüksek Kamutayı memnun edecek mahiyette inkişaf etmektedir.

Ayni vekâlet, kendine verdiğimiz göçmen işlerini de sosyal ve ekonomik politikamıza uygun olarak başarı ile görmektedir.

Vekâletin, "Sağlam ve gürbüz nesil, Türkiyenin mayasıdır" prensibini, pek iyi kavrıyarak çalışmakta olduğunu takdire değer bulurum.

Yüce Saylavlar,

Bilindiği gibi, biz, yurt emniyeti içinde fertlerin emniyetini de, lâyik olduğu derecede göz önünde tutarız.

Bu emniyet, Türk Cümhuriyeti kanunlarının, Türk hâkimlerinin teminatı altında, en ileri şekilde mevcuttur. Kanunlarımızda yaptığımız bazı tâdiller ve kabul buyurduğunuz (Meşhut cürümler) kanunu, bu maksada kuvvetle hizmet etmiştir.

Adliğ bünyemizin ve kanun diziğimizin; daima bu yönden incelemelerle, Türkiyenin dinamik hayatına, hiç şaşmadan, uygunlukları temin edilmelidir. Bu lüzum karşısında, Kara ve Deniz ticaret kanunlarımızın ekonomik bünyemizdeki inkişaflara daha uygun hale getirilmesinde, zaman geçirilmemek yerinde olur. Bir de, şu nokta üzerinde durmama, izin vermenizi rica edeceğim : Emniyet ve hak işlerile alâkalı

usullerde ve kanunlarda, kolaylık, çabukluk, açıklık ve kesinlik esas olmalıdır. Bu sebeple, vatandaşların icra dairelerile olan ilişiklerini kolaylaştırmak kasdile yapılan etütlerin, bir an evvel kanun haline getirilmesini tavsiyeye lâyık bulurum. Bu işaret ve tavsiyelerimin, iyi karşılanacağına şüphe etmem; çünkü, her sahada olduğu gibi, adliğ usuller ve kanunlar sahasında da, Türk Cümhuriyetinin ve onun yüksek, değerli Kamutayının anlayışı, ileri anlayıştır.

Şimdi arkadaşlar, ekonomi hayatımızı gözden geçireceğim. Derhal bildirmeliyim ki, ben, ekonomik hayat denince; ziraat, ticaret, sanayi faaliyetlerini ve bütün nafıa işlerini, birbirinden ayrı düşünülmesi doğru olmayan bir kül sayarım. Bu vesile ile şunu da hatırlatmalıyım ki, bir millete müstakil hüviyet ve kıymet veren siyasiğ varlık makinasında, devlet, fikir ve ekonomi hayat mekanizmaları, birbirlerine bağlı ve birbirlerine tâbiğdirler; o kadar ki, bu cihazlar birbirine uyarak ayni ahenkte çalıştırılmazsa, Hükûmet makinasının motris kuvveti israf edilmiş olur, ondan beklenen tam verim elde edilemez. Onun içindir ki, bir milletin kültür seviyesi, üç sahada; devlet, fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarıları neticelerinin hasılasile ölçülür.

Sayın Millet Vekilleri,

Milliğ ekonominin temeli ziraattır. Bunun içindir ki, ziraatta kalkınmıya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır.

Fakat, bu hayatiğ işi, isabetle amacına ulaştırabilmek için, ilk önce, ciddiğ etütlere dayalı bir ziraat siyaseti tesbit etmek ve onun içinde, her köylünün ve bütün vatandaşların kolayca kavrıyabileceği ve severek tatbik edebileceği bir ziraat rejimi kurmak lâzımdır. Bu siyaset ve rejimde, önemli yer alabilecek noktalar başlıca şunlar olabilir:

Bir defa, Memlekette topraksız çifçi bırakılmamalıdır. (Bravo sesleri, alkışlar). Bundan daha önemli olanı ise, bir çifçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiçbir sebep ve suretle, bölünemez bir mahiyet alması. (Alkışlar). Büyük çifçi ve çiflik sahiblerinin işletebilecekleri erazi genişliği, erazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlanmak lâzımdır.

Küçük, büyük bütün çifçilerin iş vasıtalarını arttırmak, yenileştirmek ve korumak tedbirleri, vakit geçirilmeden alınmalıdır. Herhalde, en küçük bir çifçi ailesi, bir çift hayvan sahibi kılınmalıdır; bunda, ideal olan öküz değil, beygir olmalıdır. Öküz, ancak bazı şartların henüz temini güç bölgelerde hoş görülebilir. Köylüler için, umumiyetle pulluğu pratik ve faydalı bulurum. Traktörler, büyük çifçilere tavsiye olunabilir. Köyde ve yakın köylerde, müşterek, harman makinaları kullandırmak, köylülerin ayrılamıyacağı bir âdet haline getirilmelidir.

Memleketi; iklim, su ve toprak verimi bakımından, ziraat bölgelerine ayırmak icab eder. Bu bölgelerin her birinde, köylülerin, gözlerile görebilecekleri, çalışmaları için örnek tutacakları verimli, modern, pratik ziraat merkezleri kurulmak gerektir.

Bugün, Devlet idaresinde bulunan çifliklerin ve bunların içindeki türlü ziraat - sanayiğ kurumlarının bir kısmı; ziraat hayat ve faaliyetinin bütün sahalarında, her türlü teknik ve modern tecrübelerini ikmâl etmiş olarak bulundukları bölgelerde en faydalı ziraat usul ve sanğatlarını yaymıya hazır bulunmaktadırlar. Bu, Vekâlet için, büyük kolaylıklar temin edecektir. Ancak, gerek mevcut olan ve gerek bütün memleket ziraat bölgeleri için yeniden kurulacak ziraat merkezlerinin, sekteye uğramadan tam verimli faaliyetlerini; şimdiye kadar olduğu gibi, Devlet bütçesine ağırlık vermeksizin kendi gelirlerile kendi varlıklarının idare ve inkişafını temin edebilmeleri için, bütün bu kurumlar birleştirilerek geniş bir işletme kurumu teşkil olunmalıdır.

Bir de, başta buğday olmak üzere, bütün gıda ihtiyaçlarımızla endüstrimizin dayandığı türlü iptidaiğ maddeleri temin ve hariciğ ticaretimizin esasını teşkil eden çeşitli mahsullerimizin ayrı ayrı her birinde, miktarını arttırmak, kalitesini yükseltmek, istihsâl masraflarını azaltmak, hastalık ve düşmanlarile uğraşmak için gereken teknik ve kanuniğ her tedbir, vakit geçirilmeden alınmalıdır.

Orman servetimizin korunması lüzumuna ayrıca işaret etmek isterim. Ancak, bunda mühim olan, koruma esaslarını; Memleketin türlü ağaç ihtiyaçlarını devamlı olarak karşılaması icab eden ormanlarımızı muvazeneli ve teknik bir surette işleterek istifade etmek esasile makul bir surette telif etmek mecburiyeti vardır. Buna, büyük Kamutayın lâyik olduğu ehemmiyeti vereceğine şüphe yoktur.

Sayın Millet Vekilleri,

Dış ticarette takib ettiğimiz ana prensip, ticaret muvazenemizin aktif karakterini muhafaza etmektir. Çünki, Türkiye tediye muvazenesinin en mühim esasını, bu teşkil eder.

Son yılların rakamları ve geçirdiğimiz senenin bu güne kadar gösterdiği seyir ve istikamet, takib ettiğimiz prensibin elde edilmiş müspet neticelerini göstermektedir.

Kontenjan usulü, muayyen anlaşma şartlarımızı kabul etmiş memleketler için büsbütün kaldırılmıştır. Bu memleketlerden piyasanın kayidsiz, şartsız ithalât yapabilmesi temin edilmiştir.

Dış ticaret politikamızın hususiyeti şudur:

İç ve dış vaziyet icaplarını daima karşılamak suretile seyirlerine intibak etmek.

İç ticarete gelince, bunda, en önde gördüğümüz esas, teşkilâtlandırma ve muayyen tipler üzerinde işleme ve rasiyonel çalışmadır.

Kesin zaruret olmadıkça, piyasalara karışılmaz; bununla beraber, hiç bir piyasa da başı boş değildir. Sırası gelmişken Cümhuriyetin tüccar telekkisini de kısaca ifade edeyim: tüccar, milletin emeği ve üretimi kıymetlendirilmek için, eline ve zekâsına emniyet edilen ve bu emniyete liyakat göstermesi gereken adamdır (Bravo sesleri, alkışlar). Bu bakımdan, ihracatçılar hakkındaki kanun, murakabe hakkındaki kanun, teşkilâtlandırma hakkındaki hükümler, müspet neticelerini vermektedir.

İhracat mallarımızın, Hükûmetin yakın kontrolü altında, satışlarının teşkilâtlandırılması mühimdir. Bunu göz önünde tutan Ekonomi vekâleti, geçen yıl içinde: Iğdırda, Ege, Trakya bölgelerinde türlü mevzulara ağit satış kooperatifleri teşkil etmiş ve onları faaliyete geçirmiştir. Önümüzdeki yıl içinde, başta fındık olmak üzere, diğer belli başlı mahsullerimizi de, alâkalandıran birlikleri vücude getirmelidir.

Sayın arkadaşlar,

Endüstrileşmek, en büyük milliğ davalarımız arasında yer almaktadır. Çalışması ve yaşaması için ekonomik elemanları memleketimizde mevcut olan büyük, küçük her çeşit sanayiği kuracağız ve işleteceğiz (Alkışlar). En başta vatan müdafaası olmak üzere, mahsullerimizi kıymetlendirmek ve en kısa yoldan, en ileri ve refahlı Türkiye idealine ulaşabilmek için, bu bir zarurettir.

Bu kanaatle, beş yıllık ilk sanayi plânının geri kalan ve bütün hazırlıkları bitirilmiş olan birkaç fabrikasını da sürğatle başarmak ve yeni plan için hazırlanmak icab eder.

Endüstrileşme karar ve hareketimize mütenazır olarak bugünkü mevzuatımızda düşünülecek tâdiller ve ilâve edilecek bazı yeni hükümler vardır. Bunların başlıcalarını şöyle hülâsa edebiliriz:

Sermayesinin tamamı veya büyük kısmı devlete ağit ticariğ - sanaiğ kurumların maliğ kontrol şeklini; bu kurumların bünyelerine ve kendilerinden istediğimiz ve istiyeceğimiz ticariğ usûl ve zihniyetle çalışma icaplarına sürğatle tevfik etmek. Bu gibi kurumların bugünkü usûllerle çalışabilmelerine ve inkişaf etmelerine imkân yoktur.

Mevcut Gümrük tarifeleri kanununda da, bugünkü politika ve temayülümüze uygun tedbirleri yapmak lâzımdır.

Diğer mühim nokta, daha evvel de işaret ettiğim gibi, memlekette, hususiyle bazı bölgelerde, göze çarpacak ehemmiyet alan hayat pahalılığı mevzuu ile uğraşmak.. Bunun için ilmiğ bir tetkik yaptırılmalı ve tespit edilecek sebeplerile radikal ve planlı şekilde mücadele edilmelidir.

Küçük esnafa ve küçük sanayi erbabına muhtaç oldukları kredileri kolayca ve ucuzca verecek bir teşekkül vücuda getirmek ve kredinin, normal şartlar altında, ucuzlatılmasına çalışmak ta çok lâzımdır.

Türkiyede Devlet mağdenciliği, milliğ kalkınma hareketiyle yakından alâkalı, mühim mevzulardan biridir.

Umumiğ endüstrileşme telekkimizden başka, mağden arama ve işletme işine, her şeyden önce, hariciğ tediye vasıtalarımızı, döviz gelirimizi arttırabilmek için, devama ve hususiğ bir ehemmiyet vermeye mecburuz.

Mağden Tetkik ve Arama Dairesinin çalışmalarına âzamiğ inkişaf vermesini ve bulunacak mağdenlerin, rantabilite hesapları yapıldıktan sonra, planlı şekilde hemen işletmiye konulmasını temin etmemiz lazımdır. Elde bulunan mağdenlerin en mühimleri için, üç yıllık bir plan yapılmalıdır.

Ereğli Şirketini satın aldığımızı ve Ereğli kömürü havzasında rasiyonel bir istihsâl planının, günün meselesi olduğunu biliyorsunuz. Bunun ikmâli çabuklaştırılarak, kömür istihsâlatımız kısa bir zamanda, en az bir misli arttırılmalıdır.

Diğer taraftan, Mağden Tetkik ve Arama Dairesinin, Divriki sahasında bulduğu ve cevher nispeti itibarile ehemmiyetli olan demir mağdeninin sürğatle işletilmesine geçilmeli ve Karabük demir - çelik sanayiimiz ihtiyaç planı dışındaki kısmının ihracatına başlanılmalıdır. (Alkışlar).

Liman işlerinde modern ve planlı çalışma ve tarifelerdeki tenzilatın uyandırdığı memnuniyetin verimli neticeleri, ticarette dikkati celbetmiştir. Bu yolda devam edilmesinde isabet olacaktır.

Ekonomik bünyemizdeki inkişaf, deniz nakliye vasıtaları ihtiyaçlarını hergün arttırmaktadır. Yeni sipariş edilen gemilerden bir kısmı, önümüzdeki ilkbaharda gelmiş bulunacaktır. Fakat bunlar, bugünden görülmekte olan ihtiyaç hacmine cevab verecek adet ve nispette değildir.

Yeni gemiler inşa ettirmek ve bilhassa eski tersaneyi, ticaret filomuz için, hem tâmir, hem yeni inşaat merkezi olarak faaliyete getirmek esbabını temin etmek lâzımdır. (Alkışlar).

Şu günlerde, yüksek Meclise, Su Mahsulleri ve Deniz Bank hakkında bir lâyiha gelecektir. Mevzuunun, yüksek alâkanızı çekeceğinden şüphe etmiyorum.

Arkadaşlar,

En güzel coçrafiğ vaziyette ve üç tarafı denizle çevrili olan Türkiye; endüstrisi, ticareti ve kisporu ile, en ileri denizci millet yetiştirmek kabiliyetindedir. Bu kabiliyetten istifadeyi bilme-

liyiz; denizciliği, Türkün büyük milliğ ülküsü olarak düşünmeli, ve onu az zamanda başarmalıyız. (Alkışlar, yaşa sesleri).

Ekonomik kalkınma; Türkiyenin, hür, müstakil, daima daha kuvvetli, daima daha refahlı Türkiye idealinin, bel kemiğidir. Türkiye bu kalkınmada, iki büyük kuvvet serisine dayanmaktadır:

Toprağının iklimleri, zenginlikleri ve başlıbaşına bir servet olan coğrafiğ vaziyeti; ve bir de, Türk milletinin, silâh kadar, makina da tutmıya yaraşan kudretli eli ve milliğ olduğuna inandığı işlerde ve zamanlarda, Tarihin akışını değiştirir celâdetle tecelli eden, yüksek sosiyal benlik duygusu. (Sürekli alkışlar).

Sayın Millet Vekilleri,

Demiryolları bir ülkeyi medeniyet ve refah nurlarile aydınlatan kutsal bir meşaledir.

Cümhuriyetin ilk senelerinden beri, dikkatle, israrla üzerinde durduğumuz demiryolları inşaat siyaseti, hedeflerine ulaşmak için, durmadan başarı ile tatbik olunmaktadır.

Şark ve Cenupta, Sıvas, Diyarbekir gibi, büyük menzillere varan hatlar, geçen yıl içinde, Sivas - Malatya iltisakiyle birbirine bağlanmıştır. Zonguldağa varmış olan hat dahi, bu zengin kömür havzasını, iç vatana bağlamış bulunuyor.

Sivastan sonra, Şarka doğru uzayıp gitmekte olan hat ta, ilk menzili, Divrike varmıştır. Bu kol, önümüzdeki yıl, Erzincana ulaşmış bulunacaktır. Diyarbekirden Şarka uzanacak hattın da inşasına başlanmıştır.

Şark Demiryollarının satın alınmış olduğunu bilirsiniz. Cenupta Nusaybine giden hattan mağda, yurt içinde bütün demiryollarının idare ve işletilmeleri, Cümhuriyet Hükûmetinin elindedir. (Alkışlar).

Demiryollar inşaatımızın inkişafı, İran transit yolunun inkişafına ve motörize edilmesine de hizmet etmiştir.

İstanbuldan itibaren başlıyan Avrupa turist yolunun asfalt olarak inşasına devam olunmaktadır.

Bu tarz inşaatın, bir plân dahilinde, memleketin diğer sahalarına da teşmili, beklediğimiz milliğ başarılardandır.

Şose ve köprüler inşaatı inkişaf etmektedir. Demiryolları inşa siyasetimizin tatbiki yılları içinde, (78) köprü, geçişe açılmış bulunuyor. (23) köprü de, inşa halindedir. Bu köprüler, her biri başlıbaşına birer fen ve sanğat eseri olarak, yeni nesillere, Cümhuriyetin armığan âğbideleri olacaktır. Demiryol hatlarımızı iç sahalara bağlıyacak ve bu hatların bir an evel milliğ ekonomik kalkınmıya âzamiğ hizmetini temin edecek olan kara yolu inşaatı, önümüzdeki devrelerde teksif ve bir plan dahilinde tevsi edilmek lâzımdır.

Her bölgenin ihtiyacına göre, istasyonlarda tamamlayıcı tesisat ta yapılmak ve muhtelif malların lâzımı gibi sevkini temin edecek teknik şartları hâiz vagon mevcudunu arttırmak zaruriğdir. Bunda da, büyük himmetlerin esirgenmemesini dilerim.

Su ve imar işlerine, dikkatle devam edilmektedir.

Posta - Telgraf - Telefon işlerimizde esaslı bir inkişaf vardır. Bununla beraber, şehirler arasındaki telefon muhabereleri işinin bir an evvel tamamlanmasına çalışılmalıdır.

Ankarada yeni bir radyo istasyonunun inşasına başlanmış olduğunu, memnuniyetle kaydederim.

Sivil Hava Yolları İdaresi, Devlet teşkilâtı arasında, modern bir idare halinde yer almıştır.

Bütün teknik şartlar ve emniyet icapları içinde çalışmakta olan bu idarenin, büyük şehirlerimizin hepsi arasında, en modern muvasala yolu rolünü bir an evvel ifaya başlaması, ve arsıulusal hatlarla da, kendi vasıtalariyle, irtibat tesis eylemesi imkânı, az zamanda teminini beklediğimiz önemli işlerdendir.

Arkadaşlar,

Bütün Devlet cihazlarının canlılığı, gürbüzlügü, işlemesi bakımından büyük dikkatle üzerinde durulması gerekli olan maliğ hayatımıza temas ediyorum.

Cümhuriyet bütçelerinin taayyün eden ve daima kuvvetlenmesi gereken müşterek hususiyetleri, yalnız denkli oluşları değil, ayni zamanda, koruyucu, kurucu ve verici işlere, her defasında daha fazla pay ayırmakta olmalarıdır.

Bu politikamızın, milliğ faaliyet üzerinde derhal yaratmıya başladığı tesir iledir ki, bütçe tahmin rakamlarımız, yalnız tahakkuk etmekle kalmıyor, daima fazla ile de kapanmaya başlamıştır.

1936 senesi bütçesi, tahmine ve 1935 yılı varidat tahakkuklarına göre, 22 milyon fazla ile kapanmıştı. 1937 bütçesinin de, bugüne kadar gösterdiği seyir, ayni ümidi, fazlasile verecek mahiyettedir.

Bu netice; memleket ekonomisinin inkişafını, halkın refaha ulaşmakta olduğunu ifade ettiği gibi ayni zamanda, halk için çalışan bir Hükûmetin, halkın menfaatine olarak aldığı tedbirdeki isabeti de teyit etmektedir.

Samimiğ bir bütçeye ve hakikiğ bir tediye muvazenesine dayanan paramızın filiğ istikrar vaziyetini kesin surette muhafaza edeceğiz.

Her nevi maliğ taahhüdlerimizi, günü gününe yerine getirmek suretile, Devlet itibarını ve maliğ sermaye ve eshamı muhafaza ve takviye hususunda bütün tedbirleri almak ve bu mevzuda dikkatli bulunmak umdemizdir (Alkışlar).

Devlet varidatının inkişafını, yeni vergiler ihdasından ziyade, devamlı bir programla mev-

cud vergilerin tarh ve cibayet usûllerinin islâhında aramak lâzımdır (Alkışlar).

Son iki sene zarfında hayvanlar, tuz, şeker, çimento, petrol ve benzin, elektrik, iptidaiğ maddeler resim ve vergilerinde yapılan ve her biri % 30 - 50 nisbetinde bir vergi indirilmesini ifade eden tahfiflerin, istihsâlin teşviki bakımından, vatandaş ve memleket için müsbet ve hayırlı neticeler verdiğini görmekteyiz.

Hayvan vergisi ve buhran ve muvazene vergileri üzerinde tetkikler yapılarak bütçe muvazenesi esasını bozmayacak surette tedricen tahfif çareleri düşünülmelidir (Alkışlar).

Bundan başka, memleketimizde yetişmeyen iptidaiğ maddeler, ve istihsâl maliyeti üzerinde tesir yaparak, dış memleketler mamulâtı ile rekabeti güçleştiren her nevi vergi ve resimler kaldırılmak lâzımdır. (Alkışlar)

Gerek bu mevzular üzerinde çalışırken, gerek her hangi bir maliğ karar alırken, ilk göz önüne getireceğimiz şey, milliğ faaliyet ve milliğ istihsâl, yani verginin bizzat ana menbaı üzerinde yapacağı tesirler olmalıdır. Maliye memurları da, İç İşleri memurları gibi, halkla daimiğ teması olan teşkilâttır. Bunların da, halk ile temaslarında, halk için çalışan bir halk hükûmetinin tabiiğ vasfı olan âzamiğ dikkat ve ihtimam göstermek ve âzamiğ emniyet ve inan vermek şiarlarının inkişafına, bilhassa itina etmeleri lâzımdır. (Sürekli arlkışlar)

Cümhuriyet rejiminde, nefiğ hazine demek; kanunun hazine lehine tesbit ettiği hakla, kanunun mükellefi karşılaştırdığı vazifeyi gayet denk bir halde elde tutmak demek olduğunu bir an hatırdan uzak tutmamak önemli prensibimizdir. (Bravo sesleri sürekli alkışlar)

İnhisarlar mevzuunda itina edilmesi icab eden esas, bu kurumların maliğ monopol, ticariğ teşekkül ve milliğ valörizasyon kurumu karekterlerinin dikkatle telifidir.

Harice, tütün satışları ve ihracat mevzuu daha yakından meşgul olmıya değer mahiyettedir.

Gümrüklere gelince; bunda, tesisata, çalışma usullerine ve kanuniğ mevzular bakımından gerekli islâh tedbirlerine hız verilmek icab etmektedir.

İnhisar mamulâtının fiatları üzerinde yapılan tenzilât, satışları arttırmıştır.

Bu usulün daima dikkatte bulundurulması faydalı olur.

Arkadaşlar,

Büyük davamız, en medeniğ ve en müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir (Alkışlar).

Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerinde temelli bir inkılâp yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali en kısa bir zamanda başarmak için, fikir ve hareketi, beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste başarı, ancak, türeli bir planla ve en rasiyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Bu sebeple, okuyup yazma bilmiyen tek vatandaş bırakmamak; memleketin büyük kalkınma savaşının ve yeni çatısının istediği teknik elemanları yetiştirmek; memleket davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, nesilden nesile yaşatacak, fert ve kurumları yaratmak; işte bu önemli umdeleri en kısa zamanda temin etmek, Kültür Vekâletinin üzerine aldığı büyük ve ağır mecburiyetlerdir (Alkışlar).

İşaret ettiğim umdeleri, Türk gençliğinin dimağında ve Türk milletinin şuurunda daima canlı bir halde tutmak, Üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca vazifedir.

Bunun için, memleketi şimdilik üç büyük kültür bölgesi halinde mütalaa ederek; Garp bölgesi için İstanbul Üniversitesinde başlanmış olan islahat programını daha radikal bir tarzda tatpik ederek Cümhuriyete cidden modern bir Üniversite kazandırmak; merkez bölgesi için, Ankara Üniversitesini az zamanda kurmak lâzımdır; ve Doğu bölgesi için Van gölü sahillerinin en güzel bir yerinde, her şubeden ilk okullarile ve nihayet Üniversitesiyle modern bir kültür şehri yaratmak yolunda, şimdiden fiğliyata geçilmelidir (Alkışlar).

Bu hayırlı teşebbüsün, Doğu vilâyetlerimiz gençliğine bahşedeceği feyiz, Cümhuriyet Hükûmeti için ne mutlu bir eser olacaktır (Alkışlar).

Tavsiye ettiğim bu yeni teşebbüslerin, eğitmen ve öğretmen ihtiyacını ziyadeleştireceği şüphesizdir. Fakat bu cihet, hiç bir vakit işe başlama cesaretini kırmamalıdır. Vekâletin, geçen yıl içinde, bu yönden yaptığı tecrübeler, çok ümit verici mahiyettedir.

Türk Tarih ve Dil Kurumlarının, Türk milliğ varlığını aydınlatan çok kıymetli ve önemli birer ilim kurumu mahiyetini aldığını görmek, hepimizi sevindirici bir hâdisedir (Alkışlar).

Tarih Kurumu; yaptığı kongre, kurduğu sergi, yurt içindeki hafirler, ortaya çıkardığı eserlerle, şimdiden, bütün ilim dünyasına kültürel vazifesini ifaya baslamış bulunuyor (Alkışlar).

İlk resim galerimizi de, bu yıl açmış bulunuyoruz.

Geçen yıl, Ankarada kurulan Devlet Konservatuarı; müzikte, sahnede, kendisinden beklediğimiz teknik elemanları sürğatle verebilecek hale getirilmesi için, daha fazla gayret ve fedakârlık yerinde olur. Her çeşit ispor faaliyetlerini, Türk gençliğinin milliğ terbiyesinin ana unsurlarından saymak lâzımdır. Bu işte, Hükûmetin şimdiye kadar olduğundan daha çok ciddiğ ve dikkatli davranması, Türk gençliğini, ispor bakımından da, milliğ heyecan içinde iğtina ile yetiştirmesi, önemli tutulmalıdır.

Sevgili arkadaşlarım,

Ordu, Türk Ordusu!.. İşte bütün milletin

göğsünü iğtimat, gurur duygularile kabartan şanlı ad! (Sürekli alkışlar). Onu, bu yıl içinde, kısa fasılalarla iki defa, büyük kütleler halinde, yakından gördüm. Trakya ve Eğe büyük manavralarında.. Disiplinini, enerjisini, subaylarının vukuflu gayretini, büyük komutan ve generallerimizin yüksek sevk ve idare kabiliyetlerini gördüm; (Alkışlar) derin iftihar duydum, takdir ettim. (Alkışlar).

Ordumuz, Türk birliğinin, Türk kudret ve kabiliyetinin, Türk vatanseverliğinin çelikleşmiş bir ifadesidir.

Ordumuz; Türk topraklarının, ve Türkiye idealini tahakkuk ettirmek için sarf etmekte olduğumuz sistemli çalışmaların, yenilmesi imkânsız teminatıdır. (Alkışlar).

Teslihat ve teçhizat proğrammızın tatbikatı, muvaffakiyetle ilerliyor. Bunları memleketimizde yapmak emelimiz, tahakkuk yolundadır. Harp sanayii tesisatımızı, daha ziyade inkişaf ve tevsi için alınan tedbirlere devam edilmeli ve endüstrileşme mesaimizde de ordu ihtiyacı ayrıca göz önünde tutulmalıdır. (Alkışlar).

Bu yıl içinde, denizaltı gemilerini memleketimizde yapmaya başladık.

Hava kuvvetlerimiz için yapılmış olan üç yıllık program, Büyük Milletimizin yakın ve şuurlu alakasiyle, şimdiden başarılmış sayılabilir.

Bundan sonrası için, bütün tayyarelerimizin ve motörlerinin memleketimizde yapılması ve harp hava sanaiimizin de, bu esasa göre inkişaf ettirilmesi iktiza eder. Hava kuvvetlerinin aldığı ehemmiyeti göz önünde tutarak, bu mesaiyi planlaştırmak ve bu mevzuu lâyık olduğu ehemmiyetle milletin nazarında canlı tutmak lâzımdır (Alkışlar).

Büyük milliğ disiplin okulu olan ordunun; ekonomik, kültürel, sosiyal savaşlarımızda bize aynı zamanda en lüzumlu elemanları da yetiştiren büyük bir okul haline getirilmesine, ayrıca iğtina ve himmet edileceğine, şüphem yoktur.

Büyük Kamutay,

Dış siyasetimiz, geçen yıl içinde de, sulh ve arsıulusal emek birliği yolunda inkişaf etmiş ve yürüdüğümüz yönün değişmez olduğunu bir daha belirtmiştir.

Milletler cemiyetinin geçirmekte olduğu çetin safhalarda, Cümhuriyet Hükûmeti, bu arsıulusal kuruma olan bağlılığını, her sahada göstermek suretiyle, sulh idealine en uygun yoldan ayrılmamıştır.

Büyük bir milliğ davamız olan Hatay işinin geçirdiği safhalar malûmunuzdur.

Milletler Cemiyeti yüksek idaresi altında cereyan etmiş olan müzakereler, Hatay halkının lâyık olduğu mesğut ve müstakil idareye kavuşması yolunda amaçladığımız gayeyi temin edecek vesikaların kabul ve imzasile neticelenmiştir (Alkışlar).

Yeni Hatay rejiminin meriğyete girmesine, kısa bir zaman kaldı.

Bu rejimi, kendilerile en dostane bir zihniyetle emek birliği yapmış olduğumuz Fransızların, iyi niyetle ve amaçlanan gayeyi tesmin edebilecek şekilde tatbike başlıyacaklarına şüphe edilmemelidir.

Yarınki Türk - Fransız münasebetlerinin dilediğimiz yolda inkişafına, Hatay işinin iyi bir yönde yürümesi, esaslı bir ölçü ve âmil olacaktır kanaatindeyim. (Alkışlar).

Balkan siyasetimiz, en mesğut bir iş birliği yaratmakta devam ederek kendisine çizilmiş olan sulh yolunda her gün daha verimli neticelerle ilerlemektedir. (Alkışlar).

Cümhuriyet Hükûmetinin, Şarkta takib edegelmekte bulunduğu dostluk ve yakınlık siyaseti, yeni bir kuvvetli adım attı. Sadabat'ta, dostlarımız Efganistan, Irak ve İran ile imza etmiş olduğumuz dörtlü muahede, büyük bir memnuniyetle kayda değer sulh eserlerinden biridir. (Alkışlar).

Bu misakın etrafında toplanan Devletlerin, ayni gayeyi takip eden ve sulh içinde inkişafı samimiyetle istiyen hükûmetleri arasında, iş birliğinin, âtide de hayırlı neticeler vereceğinden emin bulunmaktayız. (Alkışlar).

Cümhuriyet Hükûmetinin, komşularile ve diğer büyük, küçük devletlerle olan münasebetlerinde, ahenkli bir istikrar ve inkişaf göze çarpmaktadır.

Sulh yolunda nereden bir hitab geldiyse, Türkiye onu, tehalükle karşıladı ve yardımlarını esirgemedi. (Alkışlar).

İspanya hâdiseleri dolayısile, Akdeniz ve Karadenizde alınması gereken tedbirlere, Cümhuriyet Hükûmeti, en geniş bir zihniyetle iştirak etti.

Dünyanın her tarafında olduğu gibi, bizi alâkalandıran sahalarda ve bu arada, Akdenizde, sükûn ve istikrarın korunması, bizim yakından ve alâka ile takib ettiğimiz bir mevzudur.

Şurasını da memnuniyetle kaydedebilirim ki, Şarkiğ Akdeniz ve Karadeniz sularile Balkanlarda ve Yakın Şarkta, geçen sene işaret ettiğim iyi münasebetler, ayniyle devam etmiştir.

Geçen seneden beri, dost ve müttefik devletlerin mühim ricaliyle bizim devlet adamlarımız arasında karşılıklı ziyaretler vukua gelmiş ve bu, dostluklarımızın tezahürüne vesile olmuştur. (Alkışlar).

Hükûmet, bu son sene zarfında, devletlerle olan ticariğ münasebetlerini, memleketin ekonomik bünyesine uyacak mukavele ve anlaşmalar yaparak tanzim etti.

Bunlar arasında Fransa, İngiltere, Almanya ve Sovyet Rusya ile aktedilen mühim ticariğ anlaşmaları, bilhassa kaydetmek isterim.

Hükûmetin dış teşkilâtının; ekonomik kalkınma savaşımızla alâkalı daireleri için bilgi ve istihbarat ufkunu genişleten yardımcı birer daire olarak, çalışmalarını tanzim etmek lâzımdır.

Dış siyasetimizin ayırıcı vasfını kısaca anlatmış olmak için, diyebilirim ki, tuttuğumuz siyasiğ yol ve hedeften ayrılmıyoruz. Son senelerde, arsıulusal münasebetlerde daimiğ değişiklikler olmasına rağmen, biz bu karışıklığın ortasında, sulhseverlikle duygulu olarak, karşılıklı dostluklarımıza riayet ediyoruz; Onların mahiyet ve dairelerini genişletmeye müsait zihniyetle arsıulusal vaziyet ve vazifemizi göz önünde tutarak çalışıyoruz. Bu yolda, iğtina ile çalışmıya devam etmek, Hükûmete tavsiye edeceğim en doğru karar olduğu kanaatindeyim. (Alkışlar).

Aziz Millet Vekilleri,

Dünyaca malûm olmuştur ki, bizim Devlet idaresindeki ana programımız, Cümhuriyet Halk Partisi programıdır. Bunun kapsadığı prensipler, idarede ve siyasette bizi aydınlatıcı ana hatlardır. Fakat, bu prensipleri, gökten indiği sanılan kitabların doğmalarile asla bir tutmamalıdır. Biz, ilhamlarımızı, gökten ve gayipten değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz (Alkışlar).

Bizim yolumuzu çizen; içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk milleti ve bir de milletler tarihinin bin bir facıa ve ıstırab kaydeden yapraklarından çıkardığımız neticelerdir (Alkışlar).

Elimizdeki programın ruhu, bizi yalnız bir kısım vatandaşla alâkalı kalmaktan meng eder. Biz, bütün Türk milletinin hâdimiyiz. Geçen yıl içinde, Parti ile Hükûmet teşkilâtını birleştirmekle vatandaşlar arasında ayrılık tanımadığımızı fiğlen göstermiş olduk (Varol sesleri). Bu hâdisenin bizim, Devlet idaresinde kabul ettiğimiz, « kuvvet birdir, ve o milletindir », hakikatine uygun olduğu meydandadır (Alkışlar). Kuvvetin yegâne kaynağı olan, Türk milletinin güzide Vekillerini, büyük bahtiyarlıkla eğilerek selâmlarım (Bravo, yaşa sesleri şiddetli ve sürekli alkışlar).

3 — SEÇİMLER

1 — Meclis Reisi seçimi

MUVAKKAT BAŞKAN — Reis intihabına başlıyoruz.

(Içel intihab dairesinden intibaren reyler toplandı)

MUVAKKAT BAŞKAN — Reyleri tasnif için kura ile üç arkadaş seçeceğiz

(Gl. Kâzım Sevüktekin (Diyarbekir), Hakkı Ungan (Van), Münib Boya (Van) kura ile reyleri tasnife memur edildiler).

MUVAKKAT BAŞKAN — Reylerin neticesini arzediyorum.

Çankırı mebusu Mustafa Abdülhalik Renda 334 reyle ve ittifakla riyasete intihab edilmiştir. (Alkışlar)

Mustafa Abdülhalik Renda (Alkışlar arasında kürsüye gelerek),

Sayın arkadaşlar,

Tekrar Başkanlığa seçmek suretile göstermek lûtfunda bulunduğunuz itimaddan dolayı hepinize ayrı, ayrı şükran ve saygılarımı sunarım. (Alkışlar)

Ruznameye geçiyoruz.

2 — Reis vekilleri, idare âmirleri ve kâtibler seçimi

BAŞKAN — Reis vekilleri, İdare âmirleri ve kâtibler intihabı yapılacaktır. (Hepsi bir arada sesleri)

Kutuların hepsi bir araya konmuştur. Lûtfen reylerinizi veriniz.

(Reyler toplandı)

BAŞKAN — Rey vermeyen arkadaş kaldı mı? ... Rey toplama muamelesi bitmiştir.

Hasan Ferid Perker (Kayseri), Halil Türkmen (Zonguldak), Fuad Gökbudak (Urfa), Mustafa Şeref Özkan (Burdur) Reis vekilleri reylerini tasnif edeceklerdir.

Hamdi Gürsoy (Istanbul), Fazıl Ahmet Aykaç (Elâziz), Berç Türker (Afyon Karahisar) Idare âmirleri hakkındaki reylerin tasnifini yapacaklardır.

Muzaffer Kılıç (Giresun), Dr. Osman Şevki Uludağ (Konya), Münib Boya (Van), Dr. Şükrü Şenozan (Kastamonu) Kâtiblere aid reylerin tasnifini yapacaklardır. Lûtfen kutuları alsınlar ve reyleri tasnif etsinler.

Reylerin tasnifi neticesini arzediyorum:

Reis vekillikleri intihabına 325 aza iştirak etmiştir. Binaenaleyh 325 reyle Bursa mebusu Refet Canıtez, Konya mebusu Tevfik Fikret Sılay ve Seyhan mebusu Hilmi Uran Reis vekilliklerine seçilmişlerdir.

REFET CANITEZ (Bursa) — Reis vekilliklerine tekrar intihab edilmek suretile hakkımızda gösterilen yüksek itimad ve teveccühlerden dolayı şahsım ve arkadaşlarım namına arzı teşekkür ederim. Bu kıymetli itimadınıza lâyik olmağa, yüksek müzaheretinize istinaden, çalışacağız. (Alkışlar).

BAŞKAN — İdare âmirlikleri için yapılan intihabın neticesini arzediyorum:

317 aza reye iştirak etmiştir. Binaenaleyh 317 reyle Bayazıd mebusu Halid Bayrak, Manisa mebusu Dr. Saim Uzel ve Mardin mebusu İrfan Ferid Alpaya seçilmişlerdir.